

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо - професійною програмою
«Міжнародний банківський бізнес»
на тему:
«Банківське кредитування в умовах невизначеності на фінансовому
ринку»

Виконав: студент 4 курсу, групи 3
Факультету фінансів і банківської справи
Вдовиченко Микита Олегович _____

Керівник: д.е.н., професор

Коваленко Вікторія Володимирівна _____

ОДЕСА - 2024 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Кредитна діяльність банків становить левову частку їх активів і в сучасних умовах є основою банківського бізнесу. За результатами кредитної діяльності формується валова частка чистого прибутку, який є підґрунтям формування різноманітних фондів банку.

Важливим етапом в процесі організації кредитування є забезпечення оптимальної структури кредитного портфеля, збалансованого за рівнем ризиковості та прибутковості. Виходячи з цього сьогодні є особливо актуальними питання вдосконалення кредитних відносин між банками та позичальниками, вирішення якого забезпечить оптимальну структуру кредитного портфеля банку в сучасних умовах банківської діяльності.

Під впливом останніх подій та викликів – військовий стан в Україні, спалахи військових конфліктів у світі, посилення геополітичної напруженості, актуалізація проведення державами промислової політики, соціально-економічні наслідки пандемії COVID-19, підвищення кліматичних ризиків і необхідність прискорення переходу країн на засади сталого розвитку – сучасний світ зіткнувся з проблемою забезпечення сталого розвитку. Своєю чергою, інтенсивність і нагромадження цих процесів в значній мірі відобразилися на якості активів банків. Пандемія COVID-19 призвела до суттєвого зниження ділової активності економічних агентів і вплинула на платоспроможність населення. Збій ланцюгів постачання викликав дисбаланс руху фінансових потоків, призвів до фінансових труднощів у нефінансових корпораціях. Ці обставини стали визначальними чинниками у збільшенні рівня непрацюючих кредитів у останні роки в багатьох країнах.

Питанням забезпечення кредитної діяльності банків в умовах невизначеності присвячені наукові праці О. Дзюблюка, М. Багорки, В. Вовк, Л. Примостки, О. Копилук, В. Лагутіна, Б. Івасіва, О.Прасович, О.Криклій, Є Андрущак та багатьох інших. Але проблема банківського кредитування в умовах невизначеності залишається актуальною.

Тому, на сьогодні визначення стратегії подальшого розвитку банківського кредитування та управління кредитним ризиком досить актуалізується. Усе зазначене обумовлює актуальність теми дипломної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо банківського кредитування та обґрунтування основних напрямів його удосконалення в умовах невизначеності.

Відповідно до поставленої мети, **завданнями** дослідження є:

- розкрити сутнісну характеристику банківського кредитування та невизначеності;
- охарактеризувати основні компоненти регулювання процесу банківського кредитування;

- провести аналіз розвитку банківського кредитування реального сектору економіки під час воєнного стану;
- надати аналіз фінансовому стану АТ КБ «Приватбанк»;
- оцінити якість кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк»;
- провести огляд світового досвіду управління непрацюючими кредитами та визначити можливості його імплементації на вітчизняному ринку банківських послуг;
- провести факторний аналіз внутрішніх чинників на банківське кредитування.

Об’єктом дослідження є процес банківського кредитування в умовах невизначеності.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти банківського кредитування в умовах невизначеності.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження такі як: методи синтезу та аналізу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації, коефіцієнтного аналізу, порівняння.

Інформаційну базу дослідження складають закони України, офіційні статистичні матеріали Національного банку України та Асоціації українських банків, дані фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк», довідково-інформаційні видання, матеріали науково-практичних конференцій, інформація, отримана з мережі Інтернет.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи бакалавра.

1. Вдовиченко М.О. особливості банківського обслуговування домогосподарств. Матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України". Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара, 2024. С. 61-62.

2. Вдовиченко М.О. Сутнісна характеристика поняття «ринку банківських послуг». Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах [Електронне видання] : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, м. Ірпінь, 22 лютого 2024 року. Ірпінь, 2024. С. 52-55.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Містить 13 таблиць, 28 рисунків, список використаних джерел із 73 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади банківського кредитування в умовах невизначеності»** розкрито сутнісну характеристику банківського кредитування та невизначеності; охарактеризовано основні компоненти регулювання процесу банківського кредитування.

Обґрунтовано, що фінансовий ринок України на сьогодні знаходиться під дією геополітичних, глобальних, міжурядових та соціально-економічних впливів, що зумовлює невизначеність на ньому. Тому, можна констатувати той факт, що з вповільненням темпів економічного зростання в державі, спостерігається накопичення ймовірності виникнення системного ризику, який в першу чергу впливає на нарощування обсягів банківського кредитування.

У такій ситуації доведено, що за доцільне є врахування фактору невизначеності. Виокремлено передумови виникнення невизначеності при прийнятті рішення щодо кредитування, а саме: внутрішньобанківська невизначеність та невизначеність зовнішнього середовища.

Розглянуто класифікацію видів банківського кредитування. Визначено сутнісну характеристику банківського кредитування, а саме: поняття, суб'єкти, об'єкти, принципи та функції.

Розглянуто законодавче поле щодо регулювання банківської діяльності, зокрема банківського кредитування.

Класифіковано види кредитних ризиків, а саме: залежно від сфери виникнення, залежно від характеру охоплення, залежно від впливу на кредитний продукт, залежно від групи позичальників та в залежності від можливості прогнозування.

Доведено, що в умовах воєнного стану, одним із першочергових методів управління ним є лімітування, яке передбачає встановлення системи оптимальних параметрів кредитного портфелю конкретного банку, завдяки чому він уникає та мінімізує втрати у результаті не виваженої їх концентрації, а також диверсифікувати кредитний портфель та забезпечити подальші прибутки.

У другому розділі **«Аналіз тенденцій ринку банківського кредитування»** проведено аналіз розвитку банківського кредитування реального сектору економіки під час воєнного стану; проведено аналіз фінансовому стану АТ КБ «Приватбанк»; оцінено якість кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк».

Визначено чинники, які внесли власне корективи у розвиток банківського бізнесу, а саме: не урівноваження за строками між активами і пасивами банків, недостатній рівень концентрації банківського капіталу, зростання рівня банківських ризиків, погіршення макро- та мікроекономічних умов ведення бізнесу, зростання проблемної заборгованості, зниження якості кредитних портфелів банків та їхня збиткова діяльність.

Встановлено, що частка кредитів банків серед джерел фінансування капітальних інвестицій сягнула історичного мінімуму у 5 %. Попри незначне зростання кредитного портфеля за останні 2 роки, такі чинники як девальвація національної валюти та темпи інфляції, виступають загрозою для виникнення ситуації дефіциту кредитних ресурсів. При наявності незначного нарощування кредитного портфеля у національній валюті нефінансовим корпораціям та домогосподарствам, у 2023 році спостерігається зниження валових гривневих кредитів.

Досліджено показник індикатор «фінансової глибини». Індикатор фінансової глибини економіки України має тенденцію до зниження. У порівнянні з 2017 р., у 2023 р. він знизився майже вдвічі. Якщо порівнювати цей показник з іншими країнами, то він знаходиться на мінімумі (Польща – 70 %, у Туреччина – 80 %, у країнах євросони - 160 %, Японія – 180 %).

Проаналізовано структуру банківського кредитування за секторами економіки. Практично за усіма секторами економіки відбулося зменшення обсягів кредитування, а саме: за кредитами іншим фінансовим корпораціям на 1,98 %, за кредитами сектору загального державного управління на 28,63 %, за кредитами нефінансовим корпораціям на 3,69 % у 2023 р. в порівнянні з 2022 р. За сектором домогосподарств відбулося збільшення обсягів кредитування на 9,30 %.

Найбільшу питому вагу у структурі кредитного портфелю за видами економічної діяльності займає оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 39,24 %. На другому місці переробна промисловість – 16,29 %. Зазначена структура не сприяє створенню надійної довгострокової бази для стійкого економічного зростання.

Проаналізовано динаміку та структуру АТ КБ «Приватбанк». Загальна сума активів банку зросла у 2023 році на 135388861 тис грн. у порівнянні з попереднім 2022 р. Якщо говорити за кредитні вкладення, то їх частка у 2023 році склала 13,96 %, що декілька більше ніж у 2022 році, але менше за рівень 2021 року, у якому вони склали 17,24 %.

За останній період спостерігається збільшення портфелю цінних паперів. Так, у 2023 році він склав 44,56 %. Зазначене пов'язано з тим, що банк поперше є державним і в ньому розміщуються облігації внутрішньої позики; по-друге, під час військового стану здійснюється вкладення у військові облігації. ОВДП вважаються безрейковими так як гарантуються державою. Кредитні вкладення є більш ризиковими попри зміну процентної політики НБУ, падінням рівня платоспроможності позичальників та зменшення попиту на кредити. Вкладення в інвестиції взагалі мають незначну частку.

Аналіз зобов'язань банку АТ КБ «Приватбанк» засвідчив, що лєвова частка припадає на кошти клієнтів, яка у 2023 році склала 91,35 %. Тобто можна стверджувати, що АТ КБ «Приватбанк» проводить ефективну депозитну політику щодо залучення ресурсів саме від клієнтської бази.

У другому розділі проведено оцінювання ефективності кредитної діяльності АТ КБ «Приватбанк». За результатами оцінки встановлено, що

кредитна політика АТ КБ «Приватбанк» є виваженою та ефективною. Відповідає сучасним викликам воєнного стану та потребам споживачів

У третьому розділі **«Удосконалення системи банківського кредитування»** проведено огляд світового досвіду управління непрацюючими кредитами та визначити можливості його імплементації на вітчизняному ринку банківських послуг; запропоновано модель факторного аналізу внутрішніх чинників на банківське кредитування.

Досліджено світовий досвід управління непрацюючими кредитами банків та його використання на вітчизняному ринку банківських послуг. Світовий досвід довів, що для його імплементації для України необхідні наступні заходи: подальше запровадження макропруденційного інструментарію Європейського союзу щодо врегулювання NPLs, оскільки ефект від його імплементації після фінансової кризи 2013–2014 рр. забезпечив адекватне реагування банківської системи Європи на нові виклики під час пандемії COVID-19; необхідним є наближення та адаптація вітчизняного законодавства до правових норм Європейського Союзу, що дозволить нівелювати значну кількість неточностей, прогалів, та тим самим зробіть механізм судово-претензійного стягнення простроченої заборгованості більш ефективним; потребує розвитку ринок непрацюючих активів, що дасть змогу більш ефективно реалізувати такий спосіб врегулювання NPLs як продаж третім особам. При цьому, є необхідність у посиленні захисту прав інвесторів в Україні та виробленні механізмів недопущення повторного переходу активів у власність колишніх боржників; зважаючи на відмінності у банківському законодавстві, не всі елементи зарубіжного досвіду можна адаптувати для України: зокрема, конвертація боргу в капітал суперечить принципу відокремлення банківського та інвестиційного бізнесу; перспективним є використання механізму сек'юритизації у врегулюванні високого рівня NPLs в сучасних реаліях України.

Запропоновано факторну модель оцінювання внутрішніх чинників на банківське кредитування. За проведеними розрахунками встановлено, що нейтральний рівень чистої процентної маржі АТ КБ «ПриватБанк» – тобто, значення цього показника за виключенням впливу всіх обраних незалежних змінних, що формуватиметься лише за рахунок неврахованих зовнішніх чинників. Відтак, у нейтральному середовищі кожна гривня процентних активів принесе банкові 14 копійок чистого процентного доходу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра виконано поставлене головне завдання – удосконалення системи банківського кредитування в умовах невизначеності на фінансовому ринку.

За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра зроблені наступні висновки.

1. Обґрунтовано, що фінансовий ринок України на сьогодні знаходиться під дією геополітичних, глобальних, міжурядових та соціально-економічних впливів, що зумовлює невизначеність на ньому. Тому, можна констатувати той факт, що з вповільненням темпів економічного зростання в державі, спостерігається накопичення ймовірності виникнення системного ризику, який в першу чергу впливає на нарощування обсягів банківського кредитування.

2. Доведено, що за доцільне є врахування фактору невизначеності. Виокремлено передумови виникнення невизначеності при прийнятті рішення щодо кредитування, а саме: внутрішньобанківська невизначеність та невизначеність зовнішнього середовища.

3. Розглянуто класифікацію видів банківського кредитування. Визначено сутнісну характеристику банківського кредитування, а саме: поняття, суб'єкти, об'єкти, принципи та функції.

4. Класифіковано види кредитних ризиків, а саме: залежно від сфери виникнення, залежно від характеру охоплення, залежно від впливу на кредитний продукт, залежно від групи позичальників та в залежності від можливості прогнозування.

5. Доведено, що в умовах воєнного стану, одним із першочергових методів управління ним є лімітування, яке передбачає встановлення системи оптимальних параметрів кредитного портфелю конкретного банку, завдяки чому він уникає та мінімізує втрати у результаті не виваженої їх концентрації, а також диверсифікувати кредитний портфель та забезпечити подальші прибутки.

6. Визначено чинники, які внесли власне корективи у розвиток банківського бізнесу, а саме: не урівноваження за строками між активами і пасивами банків, недостатній рівень концентрації банківського капіталу, зростання рівня банківських ризиків, погіршення макро- та мікроекономічних умов ведення бізнесу, зростання проблемної заборгованості, зниження якості кредитних портфелів банків та їхня збиткова діяльність.

7. Встановлено, що частка кредитів банків серед джерел фінансування капітальних інвестицій сягнула історичного мінімуму у 5 %. Попри незначне зростання кредитного портфеля за останні 2 роки, такі чинники як девальвація національної валюти та темпи інфляції, виступають загрозою для виникнення ситуації дефіциту кредитних ресурсів. При наявності незначного нарощування кредитного портфеля у національній

валюті нефінансовим корпораціям та домогосподарствам, у 2023 році спостерігається зниження валових гривневих кредитів.

8. Досліджено показник індикатор «фінансової глибини». Індикатор фінансової глибини економіки України має тенденцію до зниження. У порівнянні з 2017 р., у 2023 р. він знизився майже вдвічі.

9. Проаналізовано структуру банківського кредитування за секторами економіки. Практично за усіма секторами економіки відбулося зменшення обсягів кредитування, а саме: за кредитами іншим фінансовим корпораціям на 1,98 %, за кредитами сектору загального державного управління на 28,63 %, за кредитами нефінансовим корпораціям на 3,69 % у 2023 р. в порівнянні з 2022 р. За сектором домогосподарств відбулося збільшення обсягів кредитування на 9,30 %.

Найбільшу питому вагу у структурі кредитного портфелю за видами економічної діяльності займає оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 39,24 %. На другому місці переробна промисловість – 16,29 %. Зазначена структура не сприяє створенню надійної довгострокової бази для стійкого економічного зростання.

10. Проаналізовано динаміку та структуру АТ КБ «Приватбанк». Загальна сума активів банку зросла у 2023 році на 135388861 тис грн. у порівнянні з попереднім 2022 р. Якщо говорити за кредитні вкладення, то їх частка у 2023 році склала 13,96 %, що декілька більше ніж у 2022 році, але менше за рівень 2021 року, у якому вони склали 17,24 %.

За останній період спостерігається збільшення портфелю цінних паперів. Так, у 2023 році він склав 44,56 %. Зазначене пов'язано з тим, що банк поперше є державним і в ньому розміщуються облігації внутрішньої позики; по-друге, під час військового стану здійснюється вкладення у військові облігації. ОВДП вважаються безрейковими так як гарантуються державою. Кредитні вкладення є більш ризиковими попри зміну процентної політики НБУ, падінням рівня платоспроможності позичальників та зменшення попиту на кредити. Вкладення в інвестиції взагалі мають незначну частку.

11. Аналіз зобов'язань банку АТ КБ «Приватбанк» засвідчив, що левова частка припадає на кошти клієнтів, яка у 2023 році склала 91,35 %. Тобто можна стверджувати, що АТ КБ «Приватбанк» проводить ефективну депозитну політику щодо залучення ресурсів саме від клієнтської бази.

12. У другому розділі проведено оцінювання ефективності кредитної діяльності АТ КБ «Приватбанк». За результатами оцінки встановлено, що кредитна політика АТ КБ «Приватбанк» є виваженою та ефективною. Відповідає сучасним викликам воєнного стану та потребам споживачів.

13. Досліджено світовий досвід управління непрацюючими кредитами банків та його використання на вітчизняному ринку банківських послуг. Світовий досвід довів, що для його імплементації для України необхідні наступні заходи: подальше запровадження макропруденційного інструментарію Європейського союзу щодо врегулювання NPLs, оскільки ефект від його імплементації після фінансової кризи 2013–2014 рр.

забезпечив адекватне реагування банківської системи Європи на нові виклики під час пандемії COVID-19; необхідним є наближення та адаптація вітчизняного законодавства до правових норм Європейського Союзу, що дозволить нівелювати значну кількість неточностей, прогалин, та тим самим зробить механізм судово-претензійного стягнення простроченої заборгованості більш ефективним; потребує розвитку ринок непрацюючих активів, що дасть змогу більш ефективно реалізувати такий спосіб врегулювання NPLs як продаж третім особам. При цьому, є необхідність у посиленні захисту прав інвесторів в Україні та виробленні механізмів недопущення повторного переходу активів у власність колишніх боржників; зважаючи на відмінності у банківському законодавстві, не всі елементи зарубіжного досвіду можна адаптувати для України: зокрема, конвертація боргу в капітал суперечить принципу відокремлення банківського та інвестиційного бізнесу; перспективним є використання механізму сек'юритизації у врегулюванні високого рівня NPLs в сучасних реаліях України.

14. Запропоновано факторну модель оцінювання внутрішніх чинників на банківське кредитування. За проведеними розрахунками встановлено, що нейтральний рівень чистої процентної маржі АТ КБ «ПриватБанк» – тобто, значення цього показника за виключенням впливу всіх обраних незалежних змінних, що формуватиметься лише за рахунок неврахованих зовнішніх чинників. Відтак, у нейтральному середовищі кожна гривня процентних активів принесе банкові 14 копійок чистого процентного доходу.

АНОТАЦІЯ

Вдовиченко М.О. «Банківське кредитування в умовах невизначеності на фінансовому ринку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі узагальнюються особливості банківського кредитування в умовах невизначеності на фінансовому ринку.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо банківського кредитування та обґрунтування основних напрямів його удосконалення в умовах невизначеності на фінансовому ринку.

У роботі розкрито сутнісну характеристику банківського кредитування та невизначеності; охарактеризовано основні компоненти регулювання процесу банківського кредитування; проведено аналіз розвитку банківського кредитування реального сектору економіки під час воєнного стану; проведено аналіз фінансовому стану АТ КБ «Приватбанк»; оцінено якість кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк»; проведено огляд світового досвіду управління непрацюючими кредитами та визначити можливості його імплементації на вітчизняному ринку банківських послуг; запропоновано модель факторного аналізу внутрішніх чинників на банківське кредитування.

На основі проведеного аналізу автором зроблені висновки, що для підтримки банківського кредитування в Україні за необхідне є використання світового досвіду щодо роботи з проблемними кредитами та врахування чинників, які впливають на формування чистої процентної маржі.

Під час дослідження використовувалися наступні загальнонаукові та спеціальні методи як: методи синтезу та аналізу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації, коефіцієнтного аналізу, порівняння.

Ключові слова: банк, банківське кредитування, кредитний портфель, проблемні кредити, кредитний ризик, оцінювання.

ANNOTATION

Vdovichenko M.O. "Bank lending in conditions of uncertainty on the financial market."

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty "Finance, banking and insurance" - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The work summarizes the features of bank lending in conditions of uncertainty on the financial market.

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical and methodical approaches to bank lending and to substantiate the main directions of its improvement in conditions of uncertainty in the financial market.

The work reveals the essential characteristics of bank lending and uncertainty; the main components of regulation of the bank lending process are characterized; an analysis of the development of bank lending to the real sector of the economy during martial law was carried out; an analysis of the financial condition of Privatbank CB JSC was carried out; the quality of the loan portfolio of JSC CB "Privatbank" was assessed; a review of the global experience of managing non-performing loans was carried out and to determine the possibilities of its implementation in the domestic market of banking services; a model of factor analysis of internal factors for bank lending is proposed.

On the basis of the analysis conducted by the author, the conclusions were drawn that in order to support bank lending in Ukraine, it is necessary to use world experience in working with problem loans and take into account the factors that affect the formation of the net interest margin.

During the research, the following general scientific and special methods were used: methods of synthesis and analysis, induction and deduction, abstraction, generalization, analogy, systematization, classification, coefficient analysis, comparison.

Keywords: bank, bank lending, loan portfolio, problem loans, credit risk, evaluation.